

कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय
सेवा आयोगको कार्यालय

सहप्रशासक (अधिकृत प्रथम)

आन्तरिक प्रतियोगिता अन्तर्गत लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

पूर्णाङ्क : १००

समय : ३ घण्टा

प्रश्नपत्र

खण्ड 'क'

प्रशासन र व्यवस्थापन एवम संविधान, ऐन नियम र विश्वविद्यालय संगठन सम्बन्धी ज्ञान

सार्वजनिक प्रशासन

१. सार्वजनिक प्रशासन र व्यवस्थापन (Public Administration and Management)

- सार्वजनिक प्रशासनको परिचय, उद्देश्य र महत्व, भूमिका र उत्तरदायित्व
- सार्वजनिक प्रशासनको विकास र आधुनिक अवधारणा (Emerging Concept and Contemporary issues in Public Administration)
- सार्वजनिक प्रशासन र अन्य विधासँगको सम्बन्ध
- सार्वजनिक प्रशासनमा जनशक्ति व्यवस्थापन
- व्यवस्थापनको परिचय, कार्यक्षेत्र र नविनतम अवधारणा
- विश्वविद्यालय व्यवस्थापन र सरकारी, गैरसरकारी संस्थावीच साभेदारी र समन्वय
- प्रशासनिक सुधार (Administrative reforms) अर्थ, आवश्यकता, प्रक्रिया र चुनौतीहरू शिक्षा र शैक्षिक प्रशासन

२. संगठन, यसका सिद्धान्त र उपागमहरू (Organization, Its Theories and Approaches)

- संगठनको अर्थ, परिचय, महत्व र यसका प्रमुख पक्षहरू
- संगठन निर्माणका आधारहरू
- संगठनका किसिमहरू

- कृषि र बन विश्वविद्यालयको संगठनात्मक स्वरूप, औचित्य र तिनको जिम्मेवारी
- शैक्षिक संगठन र प्रशासनिक संगठन बीचका अन्तर सम्बन्ध ।
- संगठनका चुनौतिहरू र समाधानका उपायहरू

३. कर्मचारीतन्त्र (Bureaucracy)

- कर्मचारीतन्त्रको परिचय, विशेषता, अवधारणा र आधारभूत प्रकृति
- सार्वजनिक प्रशासन र कर्मचारीतन्त्र
- शैक्षिक प्रशासनमा कर्मचारीतन्त्र
- सुशासन र कर्मचारीतन्त्र
- विश्वविद्यालयमा जनशक्ति व्यवस्थापन
- कुशल व्यवस्थापकमा हुनु पर्ने गुण र सिपहरू

४. कर्मचारी प्रशासन एवम् विकास प्रशासन

- कर्मचारी प्रशासनको परिचय, विशेषता र उद्देश्यहरू
- कर्मचारी प्रशासनका विविध पक्षहरू (नियुक्ति, बढुवा, सेवा सुविधा, सेवा निवृत्त आदि)
- विश्वविद्यालयको कर्मचारी प्रशासन, भूमिका, अवसर र चुनौतीहरू
- मानव संसाधनको विकास
- कर्मचारी प्रशासनका सञ्चालन विधि
- विश्वविद्यालयको योजना एवम् नीति निर्माण प्रक्रियामा कर्मचारी प्रशासनको भूमिका

५. कार्यालय व्यवस्थापन र प्रशासनिक विधिहरू :

- व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको आवश्यकता र प्रयोग
- संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण Organization and Management (O&M) Survey
- प्रशासनिक विधिहरू : कार्य विश्लेषण (Job Analysis), कार्य विवरण (Job Description), कार्य मूल्याङ्कन (Job Evaluation), कार्य विस्तृतीकरण (Job Enrichment), कार्यालय समयका लचकता (Flexi Time), गुण चक्र (Quality Circle)
- जनशक्तिको व्यवस्थापन, कार्यालय सञ्चालनका विधिहरू, कार्यालय सञ्चालन र व्यवस्थापनमा प्रविधिको प्रयोग ।

६. सार्वजनिक प्रशासन सञ्चालनका तत्वहरू

- नेतृत्व विकास
- समन्वय, सञ्चार, योजना तथा कार्यान्वयन

- अधिकार प्रत्यायोजन (Delegation of Power) तथा विकेन्द्रीकरण (Decentralization)
- योजना एवं परियोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन
- सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
- उत्प्रेरणा (Motivation)
- कर्मचारी प्रशासन, ट्रेड युनियन र संघ संगठन र सामुहिक सौदावाजी (Collective Bargaining)
- विपद व्यवस्थापन (Conflict Management) र तनाव व्यवस्थापन (Stress Management)
- विकास प्रशासन, नेपालको सन्दर्भमा विकास प्रशासन (Development Administration) र चुनौतीहरू
- वार्ता गर्ने तरिका तथा सिपपरक सैद्धान्तिक ज्ञान
- निर्णयको महत्व एवं निर्णय लिने प्रकृया (Decision Making Process)
- समग्र गुण व्यवस्थापन (Total quality Management)

७. नेपालको संविधान

- नेपालको संविधान र संबैधानिक विकासक्रम
- नेपालको संविधानका प्रमुख विशेषताहरू, कार्यपालिका, न्यायपालिका र व्यवस्थापिकाको गठन प्रकृया, एक अर्काबीच अन्तरसम्बन्ध
- नेपालको संविधानले व्यवस्था गरेका मौलिक हक र नागरिक अधिकार, नागरिकहरूको मौलिक हक कार्यान्वयन सम्बन्धी व्यवस्था र नागरिकको कर्तव्य
- व्यवस्थापिका, कार्यपालिका र न्यायपालिका
- शिक्षा र उच्च शिक्षाको सम्बैधानिक व्यवस्था
- शक्ति पृथकीकरण र सन्तुलन

८. ऐन तथा नियमहरू

- शिक्षा ऐन २०२८ र शिक्षा नियमावली २०५९
- कृषि तथा वन विज्ञान विश्वविद्यालय ऐन २०६७
- कृ.व.वि.को संगठनात्मक स्वरूप, तिनको अन्तरसम्बन्ध एवं कार्यक्षेत्र
- विश्वविद्यालय अनुदान आयोग ऐन २०५०
- संगठन र शैक्षिक प्रशासन सेवा नियमावली २०६९
- शिक्षक कर्मचारी सेवा नियमावली २०६९
- आर्थिक प्रशासन नियमावली २०६९

- सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४

खण्ड 'ख' पदसँग सम्बन्धित

१. शिक्षासँग सम्बन्धित निकाय:

- शिक्षा मन्त्रालय, विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
- उच्च शिक्षामा शिक्षा मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय, विश्वविद्यालय अनुदान आयोगको भूमिका र विश्वविद्यालयसँगको अन्तरसम्बन्ध

२. नेपालमा उच्च शिक्षा :

- नेपालको शैक्षिक क्षेत्रको इतिहास र महत्वपूर्ण घटनाहरू
- नेपालमा उच्चशिक्षाको विकासक्रम,
- उच्च शिक्षाको व्यवस्थापनका विविध पक्ष एवं उच्च शिक्षामा देखिएका चुनौतीहरू
- नेपालमा सञ्चालित विश्वविद्यालयहरू र उनीहरूको वर्तमान अवस्था
- उच्च शिक्षा प्रवर्द्धनमा कृषि तथा वनविज्ञान विश्वविद्यालयको भूमिका
- विश्वविद्यालयको संगठन तालिका
- UNESCO तथा UNICEF र नेपालको शैक्षिक विकासमा भूमिका
- चालु र सो भन्दा अघिल्लो पञ्चवर्षिय योजनामा शिक्षा सम्बन्धी व्यवस्था

३. शिक्षा र राज्य

- शिक्षा सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति र राज्यको भूमिका
- शिक्षा र श्रोत व्यवस्था
- चालु आर्थिक वर्षको नीति र कार्यक्रम एवं बजेटमा शिक्षा
- सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रमा संचालित शिक्षा र चुनौतीहरू

४. आर्थिक प्रशासन एवम् भौतिक सम्पत्ति व्यवस्थापन

- वित्तीय व्यवस्थापनको अर्थ, महत्व र श्रोत परिचालन
- नेपालको आर्थिक नीति, श्रोत साधनको बाँडफाड र साभेदारी
- सार्वजनिक प्रशासन र आर्थिक प्रशासनको सम्बन्ध तथा सम्बन्धित प्रशासनका क्षेत्र र महत्व

- वजेट, बजेट निर्माण प्रक्रिया, बजेट विनियोजन, सार्वजनिक खर्च र वैदेशिक श्रोत परिचालन
- लेखा प्रणालीका सिद्धान्त र सरकारी सेस्ता प्रणाली
- लेखापरीक्षण
- आर्थिक व्यवस्थापनमा सार्वजनिक लेखा समिति र महालेखापरीक्षकको भूमिका
- भौतिक सम्पत्ति व्यवस्थापन र यसको महत्व
- भौतिक सम्परीक्षण, लिलाम
- विश्वविद्यालयको बजेट
- जिन्सी अभिलेख सम्बन्धी ज्ञान - जिन्सी निरीक्षण/सम्परीक्षण विधि
- हास कट्टी एवम् लिलाम विक्री प्रक्रिया

५. सुशासन, सामाजिक दायित्व र नागरिक अधिकार

- सुशासन, अर्थ, महत्व र सुशासनका गुणहरू
- सुशासन सम्बन्धी संवैधानिक व्यवस्था, सार्वजनिक निकायको दायित्व एवं नागरिक अधिकार
- भ्रष्टाचार निवारण ऐन २०५९
- अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग एवम् राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र र सार्वजनिक लेखा समिति
- विद्युतीय शासन (e- governance)
- सार्वजनिक उत्तरदायित्व (सार्वजनिक उत्तरदायित्वका विधि, चुनौतीहरू, उत्तरदायित्व बढाउने उपायहरू)
- सार्वजनिक सुनुवाइ (Public Hearing), नागरिक वडापत्र
- सार्वजनिक प्रशासनमा लैगिंक समानता, समावेशीकरण, समावेशीकरणका उद्देश्य र चुनौती ।
- सहस्राब्दी विकास लक्ष्य
- प्रशासन र दिगो विकास

६. समस्या र समाधान

उच्च शिक्षा र विश्वविद्यालयसँग सम्बन्धित समस्याहरू प्रस्तुत गरिनेछ । समस्या अध्ययन गरी समाधानका मौलिक उत्तर प्रस्तुत गर्नु पर्नेछ ।